

DEN DRAMATURGISKA VALEN – HANDLEDNING

Den dramaturgiska valen är ett hjälpmedel för att hitta beståndsdelarna och dramaturgin i en berättelse. Valen finns i storformat att skriva ut.

Akt 1

Anslag - Valen snärtar till med stjärten, det är så en berättelse börjar, något händer plötsligt och en rycks snabbt med i berättelsen. Snärten skapar bubblor och vågor som följer med i hela berättelsen.

Bubblorna – representerar alla saker som måste etableras i början : *personer* och *platser* presenteras (stora bubblor, dessa delar måste finnas med), fakta som är viktiga för berättelsen plockas fram (små bubblor, det är valfritt hur mycket en vill skriva). Detta skapar en fördjupning av berättelsen, vi får mer förståelse och dras in i handlingen. Ingen upprädnad av fakta, personer och egenskaper utan allt detta kan presenteras både på och mellan raderna.

Medan dessa saker presenteras sker även en *stegring* av berättelsen, spänningen börjar och vi närmar oss den första vändpunkten.

EXEMPEL PÅ BERÄTTELSE MED STEGRING

Det var en så himla tung dag igår. Jag hade mängder att göra på jobbet så det hann skymma innan jag gick hem. Mina steg var så tunga att jag släpade fötterna efter mig upp på bussen. Mitt huvud var fullt med grubbel, mina pengar var slut och det var över en vecka kvar tills jag skulle få mer. Hemma väntade min kattunge med en tom matskål. När jag klev av var himlen knallsvalt och täckt av stjärnor. Det var så vackert så jag gick med huvudet vänt upp mot himlen, drog in den svala kvällsluften och kände äntligen lite lugn i kroppen.

EXEMPEL PÅ BERÄTTELSE UTAN STEGRING

Igår var jag ute och gick.

Vad vi får veta i berättelsen

Person: jaget som är ångestfyllt och grubblande. Kanske även slarvig och slösaktig? Men även en älskande kattvän.

Plats: vardaglig miljö, på väg hemåt med bussen. En miljö de flesta känner igen. Skymning och stjärnor på himlen, den svala luften.

Fakta: Vi får veta ganska mycket om personen, platsen, omgivningen, jobbet osv både på och mellan raderna.

AKT 2

1:A VÄNDPUNKTEN

Här börjar vi få syn på vad som är problemet i berättelsen. Alla berättelser innehåller ett problem, en sak personerna brottas med. Problemet måste inte vara allvarligt eller svårt men det måste vara tydligt för att det ska finnas en handling.

EXEMPEL PÅ PROBLEM I VÅR BERÄTTELSE

I vårt exempel förstår man under stegringen att det finns problem, personen grubblar från första stund. Det är en kort historia så första vändpunkten och problemet presenteras snabbt: pengarna är slut, kattungen kan inte få mat. I längre historier etableras problemet under längre tid än i vår korta berättelse.

EXEMPEL PÅ BERÄTTELSE UTAN PROBLEM

Igår var jag ute och gick, sen kom jag hem.

SPÄNNINGSTRAPPA

Berättelsen är inte rak och platt utan *stegringen* fortsätter genom berättelsen – vi får fler och fler ledtrådar till vad som ska ske och spänningen stiger med dem.

2:A VÄNDPUNKTEN : POINT OF NO RETURN

Nu är vi framme vid den stora avslutningen – point of no return är en händelse som sätter riktningen på berättelsen. Vid denna punkt vet man vad historien handlar om och börjar känna att det är dags för klimax och avslut.

EXEMPEL PÅ 2:A VÄNDPUNKTEN: POINT OF NO RETURN

Det var en så himla tung dag igår. Jag hade mängder att göra på jobbet så det hann skymma innan jag gick hem. Mina steg var så tunga att jag släpade fötterna efter mig upp på bussen. Mitt huvud var fullt med grubbel, mina pengar var slut och det var över en vecka kvar tills jag skulle få mer. Hemma väntade min kattunge med en tom matskål. När jag klev av var himlen knallsvart och täckt av stjärnor. Det var så vackert så jag gick med huvudet vänt upp mot himlen, drog in den svala kvällsluften och kände äntligen lite lugn i kroppen. *Då kände jag något som knastrade under foten. Jag stannade upp mitt i steget. Vad var det som låg under min fot...?*

AKT 3

KONFLIKTUPPLÖSNING

Berättelsens klimax – vi får svar på våra frågor, problemet nystas upp och får en upplösning. Upplösningen måste inte vara tillfredsställande, ett slut kan vara öppet, men den utgör även ett avslut. Vi lämnas inte helt utan upplösning.

EXEMPEL PÅ KONFLIKTUPPLÖSNING

Det var en så himla tung dag igår. Jag hade mängder att göra på jobbet så det hann skymma innan jag gick hem. Mina steg var så tunga att jag släpade fötterna efter mig upp på bussen. Mitt huvud var fullt med grubbel, mina pengar var slut och det var över en vecka kvar tills jag skulle få mer. Hemma väntade min kattunge med en tom matskål. När jag klev av var himlen knallsvart och täckt av stjärnor. Det var så vackert så jag gick med huvudet vänt upp mot himlen, drog in den svala kvällsluften och kände äntligen lite lugn i kroppen. Då kände jag något som knastrade under foten. Jag stannade upp mitt i steget. Vad var det som låg under min fot...? *Jag böjde mig sakta ner och drog upp det som fastnat under min fot. Det var ihopknöglat till oigenkännligt och ganska blött med något gulbrunt och kletigt i kanterna. När jag äntligen lyckats släta ut de flesta vecken insåg jag var jag höll i handen. Det var en tusenlapp.*

ALTERNATIV UPPLÖSNING

Jag böjde mig sakta ner och drog upp det som fastnat under min fot. Det var ihopknöglat till oigenkännligt och ganska blött med något gulbrunt och kletigt i kanterna. När jag äntligen lyckats släta ut de flesta vecken insåg jag var jag höll i handen. Det var ett snorpapper.

AVRUNDNING

Vad hände sen? Hur gick det? Alla berättelser har inte en avrundning, vissa stannar precis vid konfliktupplösningen men många har en avrundning.

EXEMPEL PÅ AVRUNDNING

Det var en så himla tung dag igår. Jag hade mängder att göra på jobbet så det hann skymma innan jag gick hem. Mina steg var så tunga att jag släpade fötterna efter mig upp på bussen. Mitt huvud var fullt med grubbel, mina pengar var slut och det var över en vecka kvar tills jag skulle få mer. Hemma väntade min kattunge med en tom matskål. När jag klev av var himlen knallsvart och täckt av stjärnor. Det var så vackert så jag gick med huvudet vänt upp mot himlen, drog in den svala kvällsluften och kände äntligen lite lugn i kroppen. Då kände jag något som knastrade under foten. Jag stannade upp mitt i steget. Vad var det som låg under min fot...? Jag böjde mig sakta ner och drog upp det som fastnat under min fot. Det var ihopknöglat till oigenkännligt och ganska blött med något gulbrunt och kletigt i kanterna. När jag äntligen lyckats släta ut de flesta vecken insåg jag var jag höll i handen. Det var en tusenlapp. *Jag kände hur allt det jobbiga bara pyste ur min kropp, en sten lättade från mina axlar. Tusenlappen var inte min, den tillhörde någon, men just nu var den min. Nästa vecka kunde jag lämna in en annan tusenlapp till polisens hittegods. Mina steg var lätta hela vägen till affären. 20 minuter senare var jag hemma med en nöjd och mätt kattunge kurrandes i mitt knä.*

AVRUNDNING TILL VÅRT ALTERNATIVA SLUT

Det var ett snorpapper. *Jag fortsatte hemåt och nu hade jag inte bara tunga steg utan även snorkladdiga fingrar. Jag gick och la mig hungrig den kvällen, men katten den var i alla fall mätt på den sista fiskfilén från frysen.*

PLANTERINGAR

Planteringar är överkurs men ett effektivt sätt att öka spänningen och lägga ut ledtrådar till läsaren för vad som komma skall. Planteringar är detaljer som är små och betydelselösa i början men som växer och växer tills de får en stor påverkan på upplösningen. Planteringar kan även fungera som ledtrådar i till exempel ett mysterium.

Exempel på planteringar

Kattungen som är en detalj i början. Ju längre vi kommer ju mer inser vi att kattungen är central för berättelsen, personens ångest är över huruvida katten får mat eller inte. Avslutet är beroende av om katten får sin mat och är lycklig, eller om den inte får mat och är olycklig.